

TŘICETILETÁ VÁLKA

Zopakovat si:

Ve kterých evropských státech vládli Habsburkové?

Které náboženství Habsburkové vyznávali?

Jak vypadala situace v českých zemích po nástupu Habsburků na trůn

Cíle tématu:

Uvést příčiny třicetileté války

Vyjmenovat druhy vojáků a jejich zbraně

Popsat průběh českého stavovského povstání

Vědět, kdy proběhla bitva na Bílé Hoře a čím byla pro české země důležitá

Vyjmenovat důsledky třicetileté války pro české země

Popsat, jak se změnila situace v Evropě v důsledku třicetileté války

TŘICETILETÁ VÁLKA

V roce 1618 se v Evropě rozhořel válečný konflikt. Zahájily jej české země, avšak postupně se bojiště přesunula i do dalších evropských zemí. Válka trvala nepřetržitě třicet let až do roku 1648. Člení se do čtyř (někdy do pěti) etap.

- **1. VÁLKA ČESKO-FALCKÁ** (1618 – 1623) Habsburkové X čeští stavové, německá protestantská knížata
- **2. VÁLKA DÁNSKÁ** (1625 – 1629) Habsburkové X Dánové
- **3. VÁLKA ŠVÉDSKÁ** (1630 – 1634) Habsburkové X Švédové
- **4. VÁLKA ŠVÉDSKO-FRANCOUZSKÁ** (1635 – 1648)

Příčiny třicetileté války

Příčinou byl zpočátku náboženský konflikt mezi katolíky a protestanty. Do války se nezapojily jednotlivé státy samy za sebe, ale vznikly dvě válčící strany – katolická LIGA a protestantská UNIE.

Liga byla zastoupena všemi habsburskými státy, do Unie se zapojily země, v nichž převažovalo protestantské náboženství. Konflikt byl ale později zaměřen především na oslabení moci Habsburků v Evropě, jelikož některé evropské státy se (hlavně Anglie a Francie) se obávaly habsburské rozpínivosti. Francie totiž byla ze tří stran obklíčena habsburskými státy (z jihu Španělskem, ze severu Nizozemím a z východu Svatou říší římskou) – je tedy jasné, proč se Francie habsburského vlivu tolik obávala.

ŽOLDNĚŘI byli vojáci najímaní za peníze. Bojovali za toho pána, který jim platil. Finance byly silnou motivací vojáků k dobrému výkonu. Pokud se naopak platba za jejich služby zpozdila, stoupala jejich nechuť k boji. Žoldnéři tak bojovali na obou válečných stranách a jednotky byly tvořeny z vojáků různých národností.

Jich zbraně byly především palné. Vojáci se členili na pěchotu, jízdu a dělostřelectvo. Pěchota byla tvořena dvěma typy vojáků – MUŠKETÝRY (vyzbrojeni mušketou a kordem) a PIKENÝRY (vyzbrojeni dlouhým kopím – PÍKOU).

ČESKÉ STAVOVSKÉ POVSTÁNÍ

(VIDEO: Dějiny udatného českého národa – 63. díl Třicetiletá válka)

<https://www.youtube.com/watch?v=ryGajDxUnv4>

Příčiny povstání

Třicetiletá válka byla započata v českých zemích. Praha přestala být hlavním městem říše. Matyáš Habsburský totiž přesídlil zpět do Vídně a v Praze jej zastupovali dva místodržící. Jelikož císař neměl potomky, začal již za svého života řešit, kdo ho na trůnu vystřídá. Za jeho následovníka byl zvolen a následně přijat českými stavy Matyášův bratranec – štýrský vévoda Ferdinand, který byl přísným katolíkem. Tím posílili čeští katolíci – přestali dodržovat Rudolfův majestát. Čeští stavové proto upozornili na tuto situaci Matyáše, avšak ten jim z Vídně nevyhověl. A tak se rozhodli k odporu doma v Čechách.

(VIDEO: Dějiny udatného českého národa – 61. díl Bílá hora)

<https://www.youtube.com/watch?v=quYXrpTltws>

Dne 23. května 1618 se vydali zástupci stavů na Pražský hrad, kde sídlili místodržící, a oba je (i s písařem) vyhodili z okna. Všichni tři pád přežili, avšak i přesto měla tato v pořadí již TŘETÍ PRAŽSKÁ DEFENESTRACE svou dohru. Proti habsburské vládě vypuklo stavovské povstání, které považujeme za POČÁTEK TŘICETILETÉ VÁLKY.

Třetí pražská defenestrace (23. 5. 1618)

Místodržící Vilém Slavata z Chlumu a Jaroslav Bořita z Martinic byli spolu s písařem Fabriciem vyhozeni z okna své kanceláře na Pražském hradě. Dopad všichni vyhození přežili, což mohl způsobit prudký svah, po němž se kutáleli dolů, a také odpadky, kterých prý byla pod okny hromada. Tento „zázrak“ přisuzovali Slavata i Martinic Panně Marii, ke které se během pádu prý modlili.

(VIDEO: Pražská defenestrace - <https://edu.ceskatelevize.cz/prazska-defenestrace-5e44244d4908cf012515803c>)

Průběh povstání

Stavové sestavili vládu 30 direktorů (=zástupci všech tří stavů), kteří nyní stáli v čele země. V roce 1619 zemřel Matyáš a na český trůn měl nastoupit Ferdinand II. Avšak direktorium ho jako krále odmítlo a za českého krále si zvolilo německého protestanta FRIDRICHA FALCKÉHO. Ferdinand II. se nehodlal svého královského titulu vzdát, a začal se proto připravovat k válce.

K rozhodujícímu střetnutí mezi českými stavy a císařským vojskem došlo 8. listopadu 1620 na Bílé hoře nedaleko Prahy. Přestože mělo stavovské vojsko výhodnější pozici, bitvu (trvající necelé dvě hodiny) nakonec prohrálo a bylo nuceno nést následky. Fridrich Falcký uprchl z Prahy a Ferdinand II. se ujal vlády v českých zemích. V obavách z následků odešla z Čech první vlna nekatolíků.

Fridrichu Falckému, jelikož vládl jen jednu zimu, se přezdívá „zimní král“.

TŘICETILETÁ VÁLKA V EVROPĚ

Válka česko-falcká, válka dánská

Po útěku Fridricha Falckého z Prahy došlo k jeho pronásledování – **bojiště se tedy přesunulo mimo české území**. Na Fridrichovu stranu (na stranu Unie) se přidaly další státy: **Nizozemí, Anglie a Dánsko**. Habsburkové však stále vítězili, k čemuž přispěli výteční vojevůdci. Jedním z nich byl i **Albrecht z Valdštejna**.

(**VIDEO: Dějiny udatného českého národa – 64. díl Albrecht z Valdštejna**)

<https://www.youtube.com/watch?v=EtUrCgcefTk>

Albrecht z Valdštejna

Válka švédská

Změna nastala až po roce 1630, kdy se do války vložilo **Švédsko** v čele s **Gustavem II. Adolfem**. Švédsko bylo úspěšné i díky tomu, že byl Albrecht z Valdštejna zbaven své funkce. Habsburkové se na nějaký čas ocitli v krizi, proto císař nechal povolat Valdštejna zpět, aby situaci změnil k lepšímu, což se mu povedlo. V bitvě u Lützen padl španělský král Gustav II. Adolf.

Válka švédsko-francouzská

V poslední fázi se do války vložila **Francie** – díky tomu **se síly začaly vyrovnávat**. Bojiště se opět přesunulo na české území, kam dvakrát po sobě vtrhlo švédské vojsko. Švédové obsadili v Praze levý břeh Vltavy, vyrabovali Pražský hrad a odvezli odtud podstatnou část rudolfinských sbírek. Snažili se proniknout i na druhou stranu řeky, avšak především díky katolickému studentstvu z Karlovy univerzity, které bránilo Karlův most, se jim to nepodařilo. Jednou z nejkrvavějších bitev třicetileté války byla **bitva u Jankova v roce 1645**, kterou sice Švédsko vyhrálo, ztráty na obou stranách však byly obrovské.

Vestfálský mír

Síly obou koalic se již vyčerpaly, a tak se v Evropě začalo jednat o míru. Mezinárodní konference ve Vestfálsku skončila roku 1648 tzv. **VESTFÁLSKÝM MÍREM**, který znamenal konec třicetileté války.

ČESKÉ ZEMĚ PO BITVĚ NA BÍLÉ HOŘE

Mezitím, když se v Evropě válčilo, došlo v Čechách k **potrestání povstalců**. Některým se podařilo ještě před vynesením rozsudku uprchnout do exilu, ostatní byli postaveni před soud a následně potrestáni. Všem povstalcům (i těm, kteří uprchli do exilu) byl **zabaven majetek**. Ten byl následně rozprodáván především cizí katolické šlechtě, která tak ve velkém přišla do českých zemí.

Nejhorším trestem byl rozsudek smrti, kterých bylo vydáno celkem 27. Staroměstská exekuce (poprava 27 představitelů povstání) se konala 21. 6. 1621 na Staroměstském náměstí v Praze. Ferdinand II. pokračoval v rekatolizaci, kterou si opět vzali na starost jezuité. K obracení protestantů na katolickou víru docházelo třeba i násilně. Císař **vypověděl všechny nekatolické duchovní ze země a nahradil je katolíky**.

(**VIDEO: Dějiny udatného českého národa – 62. díl Poprava 27 českých pánů**)

<https://www.youtube.com/watch?v=LoTgffAPK2U>

Poprava 27 českých pánů na Staroměstském náměstí byla veřejnou akcí, která měla všem přítomným ukázat sílu a vliv Habsburků. Samotné popravě předcházela řada výslechů. Trestu se vyhnuli pouze ti, kteří odešli do exilu, jejich majetek byl však zabaven.

Poprava se konala **21. 6. 1621 od rána**, na Staroměstském náměstí bylo kvůli tomu vystavěno lešení potažené černým sukem. Odsouzenci byli postupně vyvoláváni a předváděni k výkonu trestu, který prováděl **kat Jan Mydlář**. Mezi popravenými byli **představitelé všech stavů – 3 páni, 7 rytířů a 17 měšťanů**.

Patnáct z nich bylo **oběšeno** a zbytek byl popraven **useknutím hlavy**. Poprava trvala asi 4 hodiny, během nichž vystřídal kat celkem 4 meče. Mezi popravenými byl například **lékař Jan Jesenius** (tomu byl před useknutím zaživa vyříznut jazyk), **cestovatel a hudebník Kryštof Harant z Polžic a Bezdruzic**, či jeden z hlavních organizátorů povstání **Jáchym Ondřej Šlik**.

Těla popravených byla poté rozčtvrcena a jednotlivé části byly rozvěšeny na dnešním Václavském, Malostranském, Karlově a Staroměstském náměstí. **Hlavy všech popravených byly pro výstrahu vystaveny na Staroměstské mostecké věži.**

<http://otta.cechove.cz/poprawy.htm>

27 křížů je vyobrazeno v dlažbě na Staroměstském náměstí v místě, kde údajně stálo podium, na kterém probíhaly popravu.

Obnovené zřízení zemské

V roce **1627** byl pro Čechy vydán nový zemský zákoník – **OBNOVENÉ ZŘÍZENÍ ZEMSKÉ**, jehož čtyři důležité body definitivně změnily poměry v Čechách:

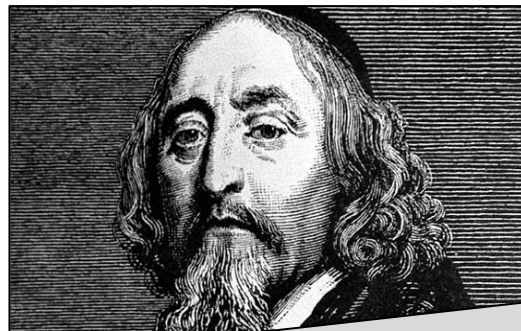
- 1) **Katolictví se stalo jediným povoleným náboženstvím**
- 2) **Český královský trůn se stal pro Habsburky dědičným**
- 3) **Stavy ztratily možnost jakkoli zasahovat do státních záležitostí**
- 4) **Čeština byla zrovnoprávněna s němčinou**

Emigrace

Všichni čeští nekatolíci museli přestoupit na katolickou víru. Svobodní obyvatelé měli možnost odchodu do exilu - **došlo tak k druhé vlně emigrace**. České země definitivně přišly o zhruba 30 tisíc vzdělců a politiků. Mezi nimi byl nejproslulejší osobností Jan Amos Komenský. V roce 1637 zemřel Ferdinand II. a na jeho místo nastoupil Ferdinand III., který pokračoval v rekatolizaci českých zemí.

(VIDEO: Dějiny udatného českého národa – 65. díl Jan Ámos Komenský)

<https://www.youtube.com/watch?v=lnfsK8j5rec>

JAN AMOS KOMENSKÝ, český pedagog, didaktik, filosof a biskup církve – Jednoty bratrské. Narodil se 28. 3. 1572 na jižní Moravě. Po roce 1627 odešel do exilu, toužil se však po uklidnění situace vrátit – k tomu ale nikdy nedošlo.

EVROPA PO TŘICETILETÉ VÁLCE

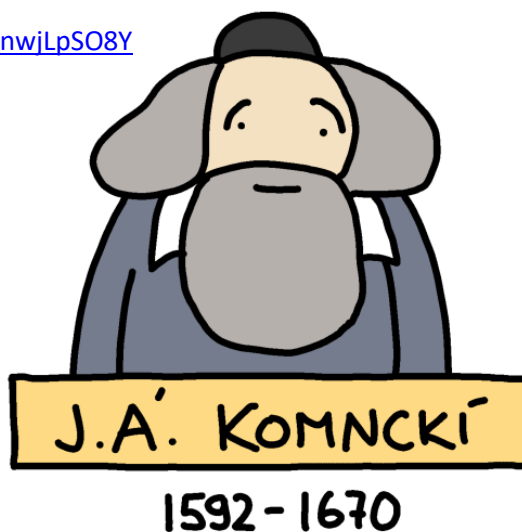
Pozice evropských států po třicetileté válce

Prvoradou evropskou velmocí se po třicetileté válce stala vítězná Francie, naopak vliv Habsburků v Evropě byl po konci války oslaben. To ovšem neznamená, že by došlo ke změně poměrů v rámci habsburské říše – naopak. Habsburkové svůj vliv posílili především v českých zemích, kde i nadále platilo Obnovené zřízení zemské. Španělsko muselo definitivně uznat samostatnost Nizozemí. Největší územní zisky připadly Švédsku, které navíc upevnilo svou pozici v prostoru Baltského moře.

Důsledky třicetileté války byly převážně negativní. Území, na nichž docházelo k bitvám, byla **vypleněná a vydrancovaná**. Z hradů, které byly obětí plenění švédské armády, se staly **zříceniny**. Válka se podepsala především na obyčejných lidech – trápil je **hladomor, nemoci a násilnosti na nich páchané**. V důsledku toho docházelo k častým úmrtím. (v Čechách vymřela asi třetina obyvatelstva). Vesnice a města se vylidňovaly a postupně zanikaly. Nedostatek obyvatelstva se projevil i na hospodářské situaci země – docházelo **k úpadku zemědělství, řemesel i obchodu**. Aby byla pole nadále obdělávána, **navýšila se robota**. Již zmíněným kulturním důsledkem byla **emigrace českých nekatolíků**.

(VIDEO: Dějiny udatného českého národa – 66. díl Co dál po třicetileté válce)

<https://www.youtube.com/watch?v=DCnwjLpSO8Y>

Z ustaraného pohledu Mučitele národů je jasně vidět, že pedagogická činnost není šádná sradna.

Před svými žáky musel několikrát emigrovat.